

Denis Verhaeghe - Baele

Carlo Van Troostenberghe

Stichter van de gasfabriek van Middelkerke

Stichter van de eerste Middelkerkse muziekmaatschappij
"L'Union"

Erepresident van de "Cercle du Phare" uit Oostende

Sekretaris van de "Sté des Sauveteurs belges"

Vice-president van de "Harmonie Euterpe" uit Oostende

Eigenaar van het Hotel de la Marine in Oostende

Eigenaar van het Hotel de la Plage in Middelkerke

Grootgrondbezitter

Drager van een straatnaam in Middelkerke

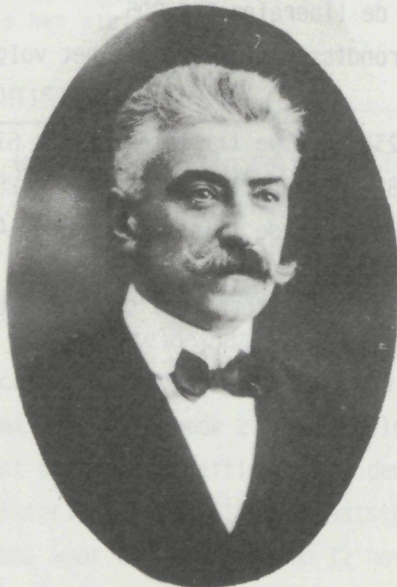

fig. 2 Denis Verhaeghe-Baele

Denis Verhaeghe-Baele werd geboren te Kanegem op 7 april 1843. Hij overleed op 11 november 1899.

De grote rol die hij bij de ontwikkeling van Middelkerke heeft gespeeld, uit zich in het geven van zijn naam aan een straat in de gemeente : De Verhaeghe-Baelestraat.

In Oostende, in de Kapellestraat, had hij het Hotel de la Marine, in Middelkerke een der eerste hotels op de Zeedijk : het Hotel de la Plage.

Hij stichtte de eerste muziekmaatschappij "L'Union", ook "De Eendracht" genoemd. Hij zorgde voor de aankoop van muziekinstrumenten en gaf de muzikanten een muziekzaal in de toenmalige Slijpestraat, nu Spermaliestraat.

Zijn bijzonderste realisatie was het bouwen van een gasfabriek in de Molenstraat.

Kort na de oprichting van Middelkerke als badplaats in 1876 werden op de Zeedijk gaslantaarns geplaatst. Ze brandden in de maanden juli, augustus en september van zonsondergang tot middernacht. In 1885 waren er reeds 13. Er werden besparingen op het dure gas gedaan. De lantaarns werden niet ontstoken vier nachten voor en vier nachten na volle maan.

Reeds in 1891 schrijft Denis Verhaeghe een brief aan de gemeente, waarbij hij vraagt een gasfabriek te mogen bouwen.

Eerst in 1897 wordt een definitief kontrakt opgesteld.

Verhaeghe krijgt het monopolie voor publieke verlichting met gas voor de duur van dertig jaar. De gemeente mag evenwel

fig. 3 De bouw van de grote gasketel

een nieuw soort verlichting aanwenden (hier wordt elektrisch licht bedoeld) mits vergoeding van 10% op de som, door de Verbruiker betaald.

Het hospice, hospitaal voor beenderzwakke kinderen, ten oosten van de zeedijk, mag voort het eigen gas produceren. Vanaf 1897 heeft Middelkerke het eigen gas. Verhaeghe doet een oproep aan de bevolking opdat zij een aanvraag voor verlichting met gas zou doen. In de meeste huizen waren destijds petroleumlampen. Er wordt aangedrongen op een spoedige aanvraag, de straten moeten opengebroken worden met als gevolg dat later de onderwaartse verbinding veel duurder zal worden.

Verhaeghe zal zelf zorgen voor de plaatsing van de toestellen voor verwarming en verlichting. In de fabriek kunnen de toestellen aangekocht worden.

Wie op gas abonneert vóór 1 mei 1897 krijgt de eerste 10 m³ voor 25 ct. de m³ en de volgende voor 20 ct.

Chauffage zal kosten : 12 ct. en 10 ct.

Er komen dan kapers op de kust. In 1898 vraagt de cie Tramways électriques de lijst van de handelaars en van de eigenaars van villa's om prospektussen te sturen over de installatie van elektrisch licht.

De eerste lantaarnaansteker was Desiré Verstraete, schoenmaker, die het laagste bod had gedaan. Hij moest op de bepaalde uren de lantaarns aansteken en uitdoen. Als vergoeding kreeg hij 2,29 fr. per maand en per lantaarn op de Zeedijk, 2,30 fr. in het dorp en in de Kerkstraat en 4,50 fr. per maand en per lantaarn die heel de nacht brandt.

Na de dood van Denis Verhaeghe-Baele in 1899 gaat de eigendom over naar de weduwe, Josephine Pauline Baele.

Zij blijft echter niet lang aan het hoofd van de fabriek. In 1902 verkoopt zij alles aan H. Ryckx- Termote. Dadelijk daarop vraagt Ryckx aan de gemeente de toelating om een gasleiding te leggen van Middelkerke naar Slijpe-Brug. Het akkoord kwam er op 11 juni 1903. Ryckx krijgt het monopolie voor gasverlichting van Middelkerke naar de Driewegen, voor de duur van 25 jaar. De prijs voor de gemeente en de gemeentegebouwen bedraagt 8 ct. de M3. De 5 lantaarns moeten minstens 5 uur branden. De ruitjes moeten netjes blijven, daarom moeten ze twee maal per week gekuist worden.

De bewoners betalen maximum 25 ct.

Ryckx blijft niet lang bestuurder. Op 1 november 1905 wordt het gasgesticht met alle vergunningen overgelaten aan de Algemene maatschappij tot verlichting en verwarming door middel van gas, gevestigd te Brussel. In 1907 komt een nieuwe eigenaar, de Société centrale pour l'exploitation intercommunale de l'industrie du gaz et de l'électricité uit Brugge. Zij hadden een gasfabriek in Nieuwpoort.

Usine à Gaz de Middelkerke

Toutes lettres de commandes
ou de quelque importance doivent
être signées par

D. VERHAEGHE-BAELE
concessionnaire
S.S.S.S.

De brieven van orders of van
andig belang moeten geteekend
zijn door

D. VERHAEGHE-BAELE
concessionaris.
S.S.S.S.

USINE A GAZ. -- MIDDELKERKE.

CHARBONS

Indigènes & Anglais

COKES

APPAREILS

pour Chauffage

et Éclairage

AU GAZ.

Vue D. Verhaeghe-Baede

Concessionnaire

fig. 4 Briefhoofden van Denis Verhaeghe
en van zijn weduwe

Middelkerke — Un coin pittoresque

Impr. Pap. J. De Cuman
Exav. Léopold, 15, Middelkerke

fig. 5 De muziekzaal bij het "Leitje" (derde huis links)
Rechts het "Kasteeltje"

DE INHULDIGING

"Le carillon, een Oostends blad, schrijft op 10 november 1897 over de inhuldiging van de gasfabriek :

Het was 4 uur en de avond begon stilletjes zijn schaduw over Middelkerke neer te laten. De stoet begaf zich naar het gemeentehuis, vergezeld door de Middelkerkse muziekvereniging en omringd door een dichte massa, van alle kanten aangelopen. De stoet was werkelijk amusant en typisch. Eerst de fanfare, nog een van de realisaties van Mr. Verhaeghe, vervolgens de lokale overheid, gevolgd door talrijke vrienden uit Oostende om de nieuwe industrieel te feliciteren. Vervolgens een delegatie van een twintigtal leden van de Ostend Rapid Club per fiets. Dan een dichte groep van liefelijke vertegenwoordigers van het zwakke geslacht, die de marsch naar het gas besloten.

Het gemeentehuis werd in volledige duisternis gehouden. Het is daar waar M. Verhaeghe met enkele passende woorden vol van humor de overheid en vooral dokter Casse bedankte voor de hulp en de faciliteiten die hij van hen verkregen had. Hij bracht vooral hulde aan dokter Casse, die de ziel was van van de stichting van de gasfabriek. De dokter bedankte M. Verhaeghe en merkte op dat indien het nieuwe licht dat de gemeente kreeg helder en schitterend was, ook de andere openbare diensten, die tot hiertoe verwaarloosd waren, zoals water en riolen ook moesten schitteren.

De burgemeester, niet zonder een diepe ontroering, nam een bloemde aansteker en deed de twee gasbekken van de zaal branden. Et facta est lux.

Na de officiële plechtigheid ging de stoet langs de Kerkstraat en langs de Zeedijk.

Iedereen stelde vast dat het licht zeer mooi was en schitterde met een merkwaardige klaarte. Alle bekken hadden een systeem voor witgloeiendheid.

Kortom het is een vooruitgang, waarvan de gemeente, vooral in het seizoen de vruchten zal dragen.

Na de wandeling werd iedereen uitgenodigd om de fabriek in detail te bezichtigen en in volle werking. M. de dokter Casse nam de gelegenheid te baat om uitleg te geven over de fabriek van het gas en over de talrijke toepassingen.

Wij eindigen dit artikel niet zonder de gemeente Middelkerke geluk te wensen wegens deze voorspoed, want dit is slechts de eerste pas, die weldra zal gevolgd worden door waterverdeling, door een rioolaanleg enz... zonder te spreken over een prachtige zeedijk met een grote uitsprong in zee.

Dit alles is een vrucht van intelligentie met vooral de uitmuntende dokter M. Casse. Deze wil van Middelkerke een modelvakantieoord maken. We wensen hem het welslagen daarvan.

EEN BEZOEK AAN DE GASFABRIEK

Le Carillon bracht een bezoek aan de fabriek, waarvan op 7 september een verslag werd gepubliceerd.

Wij zijn in de eeuw van de vooruitgang. Groten en kleinen zijn in deze weg gelanceerd, die ons voor de toekomst nog veel verrassingen verbergt.

Middelkerke bezit nu een prachtige gasfabriek, die alle nieuwe installaties bezit die deze industrie heeft verworven, sedert het gas een noodzakelijkheid is geworden.

Het is aan M. Verhaeghe te danken dat deze mooie badplaats, onze jonge zuster, de mogelijkheid heeft verkregen verwarming en verlichting met gas in te richten.

Wij hebben systematisch de installaties bezocht, waarvan een Engelse ingenieur, zeer goed gekend in de wetenschappelijke wereld zegde : Het is een model-fabriek.

M. Verhaeghe mag fier zijn op zijn installatie, ik zou bijna zeggen op zijn schepping, die aan al zijn verwachtingen voldeed.

Gepiloteerd door ons vriendelijk gemeenteraadslid, stellen we vast dat de fabriek in twee kwartieren verdeeld is: twee grote gebouwen met op het uiteinde de gasketel. In een van de gebouwen staan de machines, het andere is bestemd voor bureaus en magazijnen. Daar beginnen wij ons bezoek.

Wij bevinden ons in de zaal voor het materiaal, of magazijn, waarin alle toestellen voor gasinstallatie staan, een tentoonstelling van alle systemen van branders, gasmeters, bekken, lusters, ovens, verwarmingstoestellen enz...

Langs de muur zijn de verscheidene soorten bekken opgesteld die het publiek in werking kan zien. Wat opvalt is het systeem van teller, die M. Verhaeghe geadopteerd heeft. Het is een automatische teller, waarin men een, twee of meerdere stukken van 1 centiem glijdt (NVDR de latere klutecompteur) om gedurende enkele tijd een bepaalde hoeveelheid gaste verkrijgen.

Wij hebben vastgesteld dat voor de minimesom van tien centiem een bek gedurende $2\frac{1}{2}$ uur brandt. Het is een praktisch middel zowel voor de fabriek, die vooraf wordt betaald, als voor de klant die controle heeft over de uitgaven.

Het is door een heel nieuw systeem dat de fabriek een kolenkachel omzet in een gaskachel.

De glazen van de bekken worden in de fabriek gemaakt, zodat een minimum er van gebroken wordt.

Naast deze zaal is het bureau van de rekenplichtige. Hier ook heeft M. Verhaeghe een praktisch systeem van boekhouden uitgewerkt. Naast dit lokaal is het bureau van M. Verhaeghe, die van daaruit de hele exploitatie leidt. Daar bevinden zich een aantal lampen, die naar alle richtingen kunnen bewogen worden.

De woning van de directeur heeft een salon en verscheidene kamers. Zij is zeer gerieflijk. Achter het huis is een terrein om er een systeem voor waterzuivering te plaatsen. Het is het systeem Howatson voor zuivering van rioolwateren.

Het is de bedoeling de inhoud van de riolen naar die plaats te

leiden en de vaste stoffen te recupereren om er meststoffen van te maken. Dit is voor Middelkerke een enorme vooruitgang dank zij de stuwkracht van M. Verhaeghe.

Vervolgens hebben wij de smederij, de werkplaats voor herstellingen en de zaal voor epuratie.

In het tweede gebouw is er een tweede epuratiezaal door middel van ijzerperoxyde, vervolgens de ovens en de kolenmagazijnen.

De gasketel heeft een voldoende capaciteit om 1200 m³ gas per dag te leveren. Voor het ogenblik levert men in de gemeente een zeer zuiver gas, dat Middelkerke voor verlichting en chauffage op gelijke voet stelt van de grote zustersteden van de kust.

DENIS VERHAEGHE-BAELE WORDT HERDACHT

Donderdag 18 oktober 1903 werd Denis Verhaeghe-Baele herdacht.

De muziekmaatschappij "L'Union", waarvan hij de stichter was had voor deze gelegenheid een foto van de gevierde laten maken, die prijkte in de muziekzaal. De familieleden en talrijke vrienden uit Oostende, waar de gevierde vroeger gemeenteraadslid was werden opgewacht aan de tramhalte. De fanfare "De Eendracht" (L'Union) begeleidde de genodigden naar de muziekzaal, waar een concert werd gegeven.

Burgemeester Logier verwelkomde de aanwezigen en gaf in naam van de muzikanten een bloementuil aan de weduwe Verhaeghe.

De Heer Soetens, lid van het ontvangstcomité sprak een redevoering uit :

Mevrouw en achtbare familie Verhaeghe,
Mevrouwen, mijne Heren,

Ik houd er aan, op dit plechtig en aandoenlijk ogenblik, ook een woord te spreken en dit aan de muzikanten, mijne confraters.

Wij weten allen, hoe M. Verhaeghe de muzikanten lief had, hoe gaarne hij zich in hun midden bevond en hoe fier hij was zich te mogen roemen, niet alleen op hunnen ijver en hun talent, maar ook op hun goed gedrag.

In den droevigen omzendbrief, waarin hij afscheid van het muziek nam, waren zijn vleierendste en treffendste woorden gericht tot ons, muzikanten.

Laat toe dat ik die woorden eens herleze :

"Aan de muzikanten bijzonderlijk (zegt hij) doe ik mijnen vurigen oproep deze inrichting (hij spreekt van het muziek) niet te verlaten ; aan de muzikanten, lof eer en dank voor het algemeen nut, welke zij aan hun geliefde geboorteplaats verschaffen. Eer ja, duizendmaal eer aan hen die gedurende mijn bestuur zich zo deftig en eerlijk gedragen hebben. Ofschoon ik U verlaat, vrienden, als voorzitter, toch zal ik altoos bij U blijven, het muziek genegen zijn, in achting houden en met alle mogelijke middelen blijven ondersteunen."

Niet waar muzikanten, bij 't lezen van dien brief sprongen ons tranen van aandoening uit de ogen ? Met de hand op het hart, beloofden wij naar dien oproep te luisteren en het muziek niet te verlaten of te verraden.

Wij hier allen zijn getrouw gebleven aan onze belofte en daar over zijn wij fier ! Voorzeker is het uw wens dat ik nu die plechtige belofte plechtiglijk vernieuwe. In naam van U allen mag ik dus het volgende verklaren :

Mevrouwen, mijne Heren,

Diep bewogen door de grootsche en indrukwekkende huldebetoging van dezen avond, zijn de muzikanten vaster en inniger verkleefd aan ons muziek dan ooit.

Even als de tempel Gods de gezochte en geliefkoosde vergaderplaats is van ware en goede kristenen, zal de muziekzaal ook deze zijn van ons, omdat wij goede en ware muzikanten willen zijn. Wij gevoelen er ons voortaan krachtiger naat toe getrokken.

Immers, daar zullen wij zien het beeld van Mijnheer Verhaeghe onzen eersten voorzitter, die met zijn vriendelijken blik ons schijnt te begroeten en aan te moedigen, ook nog daar vinden wij altijd zijn waardigen opvolger, Mijnheer August Logier ook zo goed, zo braaf, zo bezorgd, zo bekommerd, als mijnheer Verhaeghe was ; daar ontmoeten wij besturende en ondersteunende leden, allen onze vrienden en beschermers.

De repetities getrouwelijk bijwonen, tegenwoordig zijn aan al onze muziekdiensten, ons te huis veel op 't muziek oefenen, dit is ons vast besluit

Zo zal ons muziek vloeien en bloeien, en dikwijls nog zullen wij mogen roepen : Ere en hulde aan onzen eersten voorzitter mijnheer Verhaeghe. Leve zijn opvolger mijnheer August Logier. Leve madame Verhaeghe en de familie Verhaeghe. Hoera ! Viva ! Ons muziek.

Daarop antwoordde dokter Verhaeghe in naam van de familie, zegde hoe ontroerd hij was bij deze manifestatie en dankte de aanwezigen.

Daarop werd door Louis Deboyser volgende redevoering gegeven :

Mevrouw en leden der familie Verhaeghe

Mevrouwen, mijne heren,

't Is met eene innige ontroering dat ik heden het woord neem om U te zeggen wie M. Verhaeghe was en wat wij Middelkerkernaren aan dien verdienstelijken man verschuldigd zijn. Dat gij zo talrijk onzen oproep hebt beantwoord, de tegenwoordigheid op dit feest van zovele vrienden van den betreurden eersten voorzitter van ons muziek is reeds een bewijs van de achting en toegenegenheid die U nog immer voor hem bezielen.

fig. 6 Speelkaarten, uitgegeven door Denis Verhaeghe-Baelé

't Is een bewijs dat zijne nagedachtenis U nog altijd duurzaam is. In naam der commissie zeg ik U daarvoor van harte welkom en dank.

Gij allen, die dit feest bijwoont, gij hebt mijnheer Verhaeghe gekend, gij herinnert U nog zijn edelmoedig karakter, zijn minzamen omgang met eenieder, zijne dienstvaardigheid en rechtzinnigheid.

Het goede dat die man in Middelkerke tot stand bracht is onschatbaar.

Reeds in 1876, wanneer Middelkerke nog geen badplaats was, begon M. Verhaeghe plannen te vormen om het nederig dorpje te verheffen. Hij scheen als in de toekomst te lezen en aarzelde niet zijn fortuin in de weegschaal te leggen om in Middelkerke iets groots, iets bestendigs tot stand te brengen. De tramlijn van Oostende naar Nieuwpoort was nog slechts een droom; M. Verhaeghe richtte op eigen kosten eenen rijtuigdienst in. Een postbureel ontbrak; M. Verhaeghe heeft het onmogelijke gepoogd om dit te verkrijgen. zijn onophoudelijk streven werd eindelijk met goeden uitslag bekroond en het was in zijn gebouw, welke hij bereidwillig ten dienst van het staatsbestuur stelde, dat het eerste postkantoor gedurende verscheidene jaren bestond.

Aan hem ook hebben wij de verlichting der gemeente te danken. Nauwelijks een zestal jaren geleden stichtte hij hier op eigen kosten een gasfabriek en bewees alzo aan zijn geliefd Middelkerke een belangrijken dienst. Voegt hierbij nu al de persoonlijke weldaden, die hij om zo te zeggen aan al de inwoners bewees, al de geldelijke opofferingen die hij aan de geringsten deed en gij zult u een gedacht vormen van hetgeen M. Verhaeghe onder stoffelijk opzicht voor zijn tweede geboorteplaats gedaan heeft.

Doch 't was voornamelijk onder zedelijk opzicht dat hij hier werkzaam is geweest. Zijn groot werk, het werk van zedelijkheid bij uitmuntendheid was het stichten van onze muziekmaatschappij de "Eendracht" welke hij met eigen penningen tot stand bracht.

Ik zal het niet beproeven de moeilijkheden op te sommen, de tegenkantingen aan te halen, de onophoudelijke opofferingen te melden welke M. Verhaeghe in deze taak heeft ontmoet.

En zijn liefde, zijne genegenheid voor de muzikanten, wie zal het beschrijven? Ging hij niet van deur tot deur om muzikanten op te sporen, om hen in het aanleren van de muziek aan te moedigen en bij te staan, trachten al de moeilijkheden uit de weg te ruimen. Altijd woonde hij de repetitiën bij, altijd had hij een goed woord voor de muzikanten zelfs, wanneer zijne plicht van voorzitter hem noodzaakte den een of anderen te berispen, wist hij het zodanig aan te leggen dat verre van hem te vergrammen of vijandig te maken, hij hem tot zich trok en zijn genegenheid verwierf.

De heer Verhaeghe heeft nog het geluk gehad van te zien dat zijn pogingen niet vruchteloos bleven, nog onder zijn bestuur had het muziek reeds ene trap van benijdenswaardige volmaaktheid bereikt en bij ene reis naar de tentoonstelling van Brussel smaakte hij het genot van een groot en welverdienden bijval en de toejuichingen van de aanhoorders.

Ongelukkiglijk mocht dit voor hem van geenen duur zijn, reeds lang door ziekte ondermijnd, gevoelde hij zich op 14 september 1899 genoodzaakt zijn ontslag van voorzitter te geven. In den brief dien hij te dier gelegenheid aan het bestuur richtte ontmoeten wij deze treffende zinsnede:

"Aangezien mijne gezondheid niet toelaat voortdurend met ijver en kracht het muziek te geleiden en mij met hetzelfde gedurig hezig te houden, ware het tegenstrijdig met mijn karakter van het voorzitterschap te willen behouden. Groot is mijn spijt, vrienden, van na zovele jaren alles gedaan te hebben wat mogelijk is om het muziek in te richten en nu te moeten ledig blijven, doch ik troost mij bij de overtuiging dat de inrichting op goede basis rust en bijgevolg gemakkelijk kan voortgezet worden in Middelkerke."

Deze woorden kenschetsen geheel den man, zij zijn de oprechte weergave van het overgroot belang dat hij in de muziekmaatschappij stelde en van het innig verlangen dat haar bestaan verzekerd blijve.

Ja, diepbetreurde en ons helaas te vroeg ontrukte M. Verhaeghe, zij getroost ! Dank aan uwe stevige inrichting heeft ze reeds aan een aantal moeilijkheden kunnen het hoofd bieden en nu, nu dat de vijanden van Middelkerke uw werk willen aan stukken trekken en vernietigen, nu zij dat gebouw, dat gij ten prijze van zoveel moeite en opofferingen hebt opgetimmerd, willen afbreken en vergruizen, nu zij dat kind dat gij met zoveel zorg hebt vertroeteld en groot gebracht bedreigen en willen ten onder brengen, nu ook springen wij op de bres. Nu ook nemen wij de stellige verbintenis uw werk te ondersteunen, uw gebouw te schoren, uw kind te beschermen.

Muzikanten, ondersteunende leden, leden van het bestuur, waarde heer voorzitter en gij allen vrienden van M. Verhaeghe, belooft, zweert met mij, dat wij zijn werk niet zullen laten vernietigen. Laat ons hier op de beeltenis van den verdienstvollen man den eed doen dat wij aan onze gelofte zullen getrouw blijven, dat wij met verenigde krachten den vijand zullen afweren en zijn muziek, tot zijn roemvolle nagedachtenis immer in bloei en voorspoed zullen doen toenemen.

Dokter Casse antwoordde daarop dat het niet voldoende is van te zeggen dat men erkentelijk is tegenover iemand. men moet het ook bewijzen. M. Verhaeghe is steeds een voorvechter geweest van het openbaar onderwijs. Hij had steeds gehoopt voor Middelkerke een betere school te voorzien, hij heeft er veel voor gewerkt, maar heeft de vrucht van zijn streven niet beleefd. De school komt er toch, aldus de burgemeester, want in de moniteur van vandaag staat de toelating om maatregelen te treffen voor de bouw er van.

Dan volgde een muzikaal intermezzo, waarop de familie Verhaeghe zich met muziekbegeleiding naar het Hotel de la Plage begaf, waar gewacht werd op het vertrek van de elektrische tram naar Oostende.

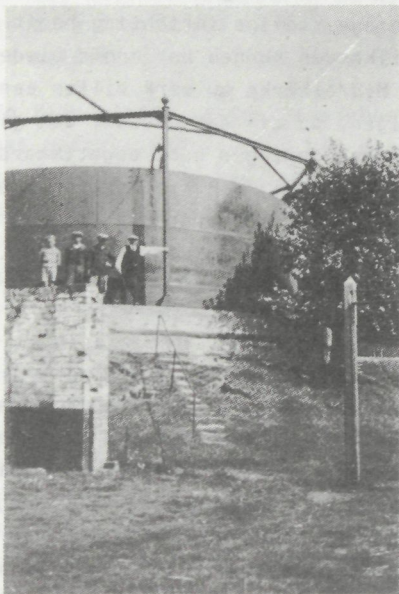

fig. 7 De heropgebouwde gasketel rond 1930. Links Carlo Van Troostenberghe. rechts zijn vader Arthur Van Troostenberghe.

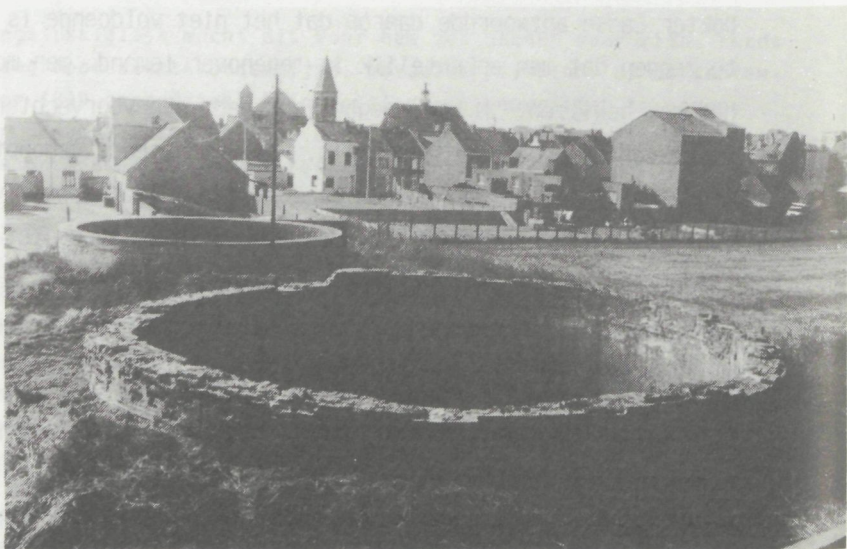

fig. 8 De resten van de oorspronkelijke gasketels in 1976